

POSTANOWIENIE

17 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski

na posiedzeniu niejawnym 17 lutego 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa I.S. i Ł.B.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skarg kasacyjnych Bank spółki akcyjnej w W. oraz I.S. i Ł.B.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 12 września 2022 r., VI ACa 777/20,

- 1. przyjmuje do rozpoznania skargę kasacyjną powodów,**
- 2. odrzuca skargę kasacyjną pozwanego w zakresie, w jakim skarga ta odnosi się do punktu I podpunkty 3 i 4 zaskarżonego wyroku;**
- 3. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 12 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji obu stron, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 9 lipca 2020 r. w ten sposób, że: ustalił, że umowa kredytu jest nieważna (pkt I ppkt 1), zasądził od pozwanego na rzecz powodów 205 897,39 zł i 102 854,62 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 4 marca 2022 r. do 9 sierpnia 2022 r. (pkt I ppkt 2), uwzględnił zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego (pkt I ppkt 3), oddalił

powództwo w pozostałym zakresie (pkt I ppkt 4) oraz ustalił, że powodowie wygrali sprawę w całości, pozostawiając szczegółowe wyliczenie kosztów procesu referendarzowi (pkt I ppkt 5). W pozostałej części Sąd Apelacyjny oddalił apelacje powodów (pkt II) i pozwanego (pkt III) i orzekł o kosztach postępowania odwoławczego (pkt IV).

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając go w części, tj. co do punktów I, III i IV. Wskazał, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz istnieje potrzeba wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. jako przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Formułowane przez pozwanego zagadnienia prawne dotyczyły: możliwości zastępowania klauzul niedozwolonych przepisami dyspozytywnymi, momentu, na który należy badać możliwość utrzymania umowy kredytu w mocy po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych, roli aneksu do umowy kredytu, w którym przyznano kredytobiorcom możliwość spłaty rat bezpośrednio w walucie obcej, a także znaczenia oświadczenia kredytobiorcy i celów dyrektywy 93/13 w kontekście możliwości uznania umowy kredytu za nieważną.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli m.in. o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Ponadto w piśmie z 26 września 2023 r. skarżący powołał się na nieważność postępowania w związku z rozpoznaniem sprawy przez jednego sędziego na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jedną z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia jest interes prawny w zaskarżeniu. Dla jego powstania konieczne jest istnienie stanu pokrzywdzenia

orzeczeniem (*gravamen*), który występuje, gdy zaskarżone orzeczenie narusza interesy skarżącego (zob.m.in. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108; postanowienia SN: z 25 lutego 2015 r., V CSK 450/14; z 16 kwietnia 2021 r., I CSK 484/20, i z 31 stycznia 2022 r., I CSK 1578/22). Rozstrzygnięcie w zakresie, w jakim Sąd drugiej instancji, zmieniając wyrok Sądu Okręgowego, uwzględnił zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego (pkt I ppkt 3) oraz oddalił powództwo w pozostałej części (pkt I ppkt 4), jest dla niego korzystne. Nie ma on w tym zakresie interesu prawnego w zaskarżeniu, co powoduje częściowe odrzucenie skargi kasacyjnej jako niedopuszczalnej, na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.

W pozostałym zakresie należy wskazać, że Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Sąd Najwyższy nie dostrzega w niniejszej sprawie nieważności postępowania, która to przesłanka powinna być uwzględniana z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Wbrew stanowisku skarżącego nie ma podstaw do uznania, że nieważnością skutkowało rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny w składzie jednoosobowym. Nie można bowiem uznawać, że stan sprzeczności składu sądu z przepisami prawa występuje, gdy ów skład był wprost wyznaczany przez odpowiedni, obowiązujący przepis, tj. art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej. Przepis ten nie został derogowany w wyniku zakwestionowania przez uprawniony organ jego zgodności z przepisami wyższego rzędu. Sąd orzekający w niniejszej sprawie był więc związany normą procesową i ustrojową, która – w związku z istnieniem stanu zagrożenia epidemiologicznego w czasie rozpoznawania sprawy – wyznaczała skład jednoosobowy dla sądów drugiej instancji.

Na tle art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że kolegialność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard

kontroli odwoławczej. Nie oznacza to jednak jeszcze, że odstępstwo od zasady kolegalności jest równoznaczne z naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji (zob. postanowienia SN: z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22; z 15 marca 2023 r., I CSK 4340/22; z 11 lipca 2023 r., I CSK 4959/22, i z 28 lipca 2023 r., I CSK 4249/22).

Sądowi Najwyższemu znane jest stanowisko wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r. (zasada prawna), III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104), w której uznano, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zżs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Niezależnie od wątpliwości związanych z tą uchwałą (zob. np. uzasadnienie postanowienia SN z 15 marca 2023 r., I CSK 4340/22) należy wskazać, że Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zastrzegł, iż przyjęta wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. Oznacza to, że wydanie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15zżs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej do 26 kwietnia 2023 r. włącznie nie może stanowić samoistnej podstawy stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Każde ze sformułowanych przez skarżącego zagadnień prawnych znalazło już rozstrzygnięcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, przez co nie mają one waloru istotnych. W szczególności ustalono, iż między klauzulami ryzyka walutowego i spreadu walutowego występuje ściśle powiązanie (zob. m.in. wyroki SN: z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 7 lutego 2024 r., II CSKP 1045/22, i z 6 marca 2024 r., II CSKP 2223/22). Jeżeli z umowy usunięte zostałyby postanowienia określające sposób ustalenia kursu waluty, do zastosowania tzw. klauzuli ryzyka (zastosowania mechanizmu indeksacji) konieczne byłoby zastąpienie takich postanowień innym sposobem określenia kursu. Taki zabieg jest zaś niedopuszczalny w świetle punktu pierwszego uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118), zgodnie z którym w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu

indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Podobnie za niedopuszczalne w świetle przywoływanego punktu pierwszego uchwały należałoby uznać zastępowanie klauzul abuzywnych przepisami dyspozytywnymi. Na podstawie art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym uchwała ta ma moc zasady prawnej i wiąże Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie.

Odnosząc się do problemu konsekwencji wejścia w życie tzw. ustawy antyspreadowej i umożliwienia spłaty kredytu bezpośrednio w walucie obcej, wskazać należy, iż samo wejście w życie wskazanej ustawy, którą dodano ustęp 3 do art. 69 Prawa bankowego, nie wpłynęło na ocenę abuzywności postanowień umów kredytu zawartych wcześniej oraz konsekwencji prawnych wynikających z tej oceny (zob. wyroki SN: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18. OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, i z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22). Stworzyło jedynie podstawy do zmiany postanowień umowy co do sposobu waloryzacji na przyszłość niespłaconych jeszcze rat kredytu. Oceny abuzywności postanowienia umownego dokonuje się natomiast według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2).

Pozostałe kwestie podnoszone przez skarżącego dotyczące momentu, na który należy badać możliwość utrzymania umowy kredytu po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych oraz znaczenia oświadczenia kredytobiorcy i celów dyrektywy 93/13 w kontekście rozważania uznania umowy kredytu za nieważną nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd Najwyższy rozstrzygnął już bowiem w punkcie drugim przywoływanej wyżej uchwały z 25 kwietnia 2024 r., że w razie niemożności ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Z tych przyczyn należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

(E.M.)

[t.n]